

فرهنگ آواشناسی

ترکی به فارسی

انگلیسی به ترکی

ترکی استانبولی به فارسی

(برای مترجمان حرفه ای)

شاهپور نوروزی

ایچینده کیلر (مندرجات):

- ۳ آذربایجانجا - فارسجا (ترکی آذربایجانی به فارسی)
- ۱۰ انگلیزجه - آذربایجانجا (انگلیسی به ترکی آذربایجانی)
- ۱۷ استانبولجا - فارسجا (ترکی استانبولی به فارسی)
- ۲۲ قایناق‌لار (فهرست منابع و مآخذ)

بسم الله الرحمن الرحيم

آذربایجانجا- فارسیجا (ترکی آذربایجانی به فارسی)

آچیق هجا: هجای باز

آچیق صائتله: واکه های باز

آدلیق حالتی: حالت فاعلی (دستور زبان)

آرخا سیرا صائتله: واکه های پسین

آغیز بوشلوغو: حفره ی دهان

آغیز صامتله: همخوان های دهانی

آلینما سؤزلر: واژه های دخیل ، واژه های قرضی

اؤزؤن صامتله: واکه های بلند

اؤیوشما: همگونی

اودلاق صامتی: همخوان چاکنایی ، حلقی

اؤن سیرا صائتله: واکه های پیشین

اؤن شيكيلچي : پيشوند

اينجه صائتلىر : واکه های پيشين ، واکه های پيشزبانى

باشلانغيچ مرحله سى : مرحله ى آمادگى ، مرحله ى گرايش

باش جمله : جمله ى پايه (هسته)

بۇداق جمله : جمله ى پيرو (وابسته)

باغلاييجى : حرف ربط

بۇرۇن بوشلوغو : حفره ى بينى ، خيشوم

بۇرۇن صامتلىرى : همخوان های خيشومى ، غنه اى

بوغاز : حلق

بيتيشديريجي صامت : صامت ميانجى

پارتلايان صامتلىر : همخوان های انفجارى

تأثير ليک حالى : حالت مفعول راىي ، مفعول صريح ، مفعول بيواسطه

تامامليق : متمم

تام ايره لى اويوشما : همگونى پيشرو (پيشگراى) کامل

تام گئرى اويوشما : همگونى پسرو (پسگراى) کامل

تیتره ک صامت: همخوان لرزشی

چالارلیق: واجگونه

چیخیشلیق حالی: مفعول ازی

داماق: کام دهان

دوداقلانما: گردشگی (لبها)

دوداقلانان صائتله: واکه های گرد

دوداقلانمایان صائتله: واکه های گسترده

دوداق - دیش صامتله: هخوانهای لبی - دندانی

دیل آرخاسی صائتله: واکه های پسزبانی، پسین

دیل اورتاسی صائتی: واکه ی میانی

دیل اوونو: (هخوان) تیغه ای، پیشزبانی

دیل اوونو صائتله: واکه های پسزبانی

دیلچه ک: ملاز، زبان کوچک

دیلچیلیک: زبانشناسی

سرت دماق: سختکام

سَس آرتمی: افزایش، اضافه

سَس دوشومو: حذف

سَس تَللری: تارهای آوا، تارهای صوتی

سَوَز ده گیشدیریجی (ده بیشدیریجی) شکیلچی: پسوند صرفی

سَوَز دوزه لدیجی شکیلچی: پسوند اشتقاقی

سونلوق مرحله: مرحله ی انجام، مرحله ی رهش

شکیلچی: وند (پسوند، میانوند، پیشوند)

صائت ؛ سَسلی: واکه، مصوت

صائتلر ایله صامتله آهنگی: همگونی همخوان با واکه

صائتلرین آهنگی: هماهنگی واکه ای

صامت ؛ سَس سیز: همخوان، مُصمّت

صامت بیرلشمه لری: خوشه های همخوانی

علاوه: (در دستور زبان) بدل

عمله گلمه اوصولو: نحوه ی تولید (فراگویی)

علمه گلمه یئری: جایگاه تولید، مخرج، واجگاه

فاصله مرحله سی: مرحله ی درنگ، مرحله ی گیرش

فرق لشمه: ناهمگونی

فرق لندیرجی علامتler: مشخصه های تمایز دهنده

فعلی باغلاما: (تقریبا معادل) وجه وصفی

فعلین تعریف له نمه ین فورماسی: گروه فعلی ناخود ایستا

فوق الخطی واحدler: واحدهای زبر زنجیری

فونتتیک حادثه لر: فرآیندهای آوایی

قاپالی هجا: هجای بسته

قاپالی صائتler: واکه های بسته

قالین صائتler: واکه های پسین، پسربانی

قوشا دوداق صامتlerی: همخوان های دولبی

قوشما: حرف اضافه

قووشووق صامتler: همخوان های مرکب، همخوان های انسدادی - سایشی

قیسا صائتler: واکه های کوتاه

کار: (همخوان) بیواک

کارلاشما: واگرفتگی

کؤک: ریشه (واژه و فعل)

کویلو صامتله: همخوان های گرفته ، همخوان های بریده

کیپله شن صامتله: همخوان های انسدادی ، بستواج ها

کیپله شن - پارتلایان صامتله: همخوان های انسدادی - انفجاری

کیپله شن - نوولؤ صامتله: همخوان های انسدادی - سایشی

مانعه : گرفتگی

نفس بؤروسو: نای

نفسلی صامتله: همخوان های دمیده

نوولؤ صامتله: همخوان های سایشی ، سایواج ها

وورغو: تکیه

وورغولو هجا: هجای تکیه دار ، هجای تکیه بر

هاوا آخینی: جریان هوا

یاریم آچیق صائتله: واکه های نیم باز

یاریم قاپالی صائتله: واکه های نیم بسته

یاریمچیق ایره لی اویوشما: همگونی پیشرو ناقص

یاریمچیق گئری اویوشما: همگونی پسرو ناقص

یاریمچیق مانعه: گرفتگی ناقص

یازی اشاره لری: علائم خطی، نشانه های نوشتاری (حروف الفباء)

یئرلیک حالی: حالت (مفعول) مکانی

یوموشاق داماق: نرمکام

یوواق صامتلری: همخوان های لثوی - کامی

یونلوک حالی: مفعول برایی، مفعول بواسطه

یییه لیک: حالت اضافه، حالت ملکی

انگلیزجه – آذربایجانجا (انگلیسی به ترکی آذربایجانی)

Ablative	چیخیشلیق حال
Accusative case	تأثیر لیک حال
Active articulators	فعال عضولر
Affricates	قوؤو شوق صامتله، کیپله شن – نوؤلو صامتله
Airstream (air- steam)	هاوا آخینی
Allophone	چالارلیق (فونتم لرده)
Alveolar (consonants)	دیش آر خاسی (صامتله)
Aspirated	نفسلی (صامتله)
Assimilation	اویوشما
Back vowels	قالین صائتله؛ آر خاسیرا صائتله، دیل آر خاسی صائتله
Bilabial	قوشا دوداق
Central vowels	دیل اورتاسی صائتی
Close syllable	قاپالی هجا

Close vowels	قاپالى صائتلر
closure	مانعه
Closure phase	باشلانغىچ مرحله سى
Complete assimilation	تام اوئوشما
Complete closure	تام مانعه
Consonant	صامت
Consonant clusters	صامت بيرلشمه لرى
Consonant groups	صامت بيرلشمه لرى
Coronal	ديل اؤنو (صامتلىرى)
Dative case	يؤنلوك حال
Derivational affixes	سۆز دوزه لىدىجى شكىلچى لىر
Devoicing	كارلاشما
Dissimilation	فرق لشمه
Distinctive feature	فرق لندىرىجى علامت لىر
Explosives	پارتلايان صامتلىر ، پارتلايىشلى صامتلىر

Fricatives

سورتونن (نولۇ) صامتلىرى

Friction

سورتونمە

Front vowels

دىل اۋنو صئىلىرى، اينجە صائىلىرى، اۋن سىرا صائىلىرى

Half – close vowels

يارىم قاپالى صائىلىرى

Half – open vowels

يارىم آچىق صائىلىرى

Hard palate

سەرت داما

Hold phase

فاصلە مەرحلەسى

Incomplete closure

يارىمچىق مانعە

Inflectional affixes

سۆز (دە گىشىدىرىجى / دە يىشىدىرىجى) شىكىچىلىرى

Labio-dental

دوداق-دېش (صامتلىرى)

Linguistics

دىلچىلىك

Liquids

سوزولن صامتلىرى

Locative case

يەرلىك ھال

Loan words

آلىنما سۆزلەر

Long vowels

اوزون صائىلىرى

Maner of articulation

عمله گلمه اوْصوْلو

Metathesis

سَسَلَرِيْن يِيْر ده يِيْشِيْمِي

Nasal

بوْرُوْن صامْتلَرِي

Nasal cavity

بوْرُوْن بوْشْلُوْغُو

Nominative case

آدْلِيْق حَال

Non- finite forms of verb

فَعْلِيْن تَعْرِيْف لَنْمَه يَنْ فُوْر مَاسِي

Non- rounded

دُوْدَاقْلَانْمَايَان (صائْتلَر)

Obstruents

كُوِيْلُو (صامْتلَر)

Onomatopoeia

يَامَسِيْلَامَالَار (گُوْرُوْلْتُو، سِيْزِيْلْتِي)

Open vowels

آچِيْق صائْتلَر

Oral cavity

آغِيْز بوْشْلُوْغُو

Orals

آغِيْر صامْتلَرِي

Organs of speech

دَانِيْشِيْق عَضْوَلَرِي

Palate

دَامَاق

Palate – alveolar consonants

يُوْوَاق صامْتلَرِي

Partial assimilation

ياريمچيق اويوشما

Partial closure

ياريمچيق مانعه

pharynx

بوغاز

Place (point) of articulation

عمله گلمه يئرى

Plosives

پارتلايان (پارتلايشلى) صامتلىر

Progressive assimilation

ايره لى اويوشما

Pronoun

عوض ليك

Regressive assimilation

گئرى اويوشما

Release phase

سونلوق مرحله سى

Root

كوك

Rounded vowels

دوداقلانان صئتلر

Rounding

دوداقلانما

Soft palate

يئوموشاق داماق

Sonorant

سوننور (صامت)

Sound change

سس عوض لنمه حادثه سى

Speech sounds

دانیشتیق سسلری

Spirant

سورتونن (صامتله)

Spread vowels

دوداقلانمایان صائتلر

Stops

کیپله شن صامتله

Stress

وورغو

Stressed syllable

وورغوئو هجا

Syllable

هجا

Syllabification

هجالانما

Unrounded vowels

دوداقلانمایان صائتلر

Uvula

دیلمچک

Velum

یوموشاق داماق

Vibration

تیتیره مه (سس تئللری نین تیتیره مه سی)

Vocal cords

سس تئللری

Voiced

جینگیلتی لی

Voiceless

کار (صامتله)

Vowels

صائتلا (سَسلی لَر)

Vowel harmony

صائتلا رین آهنگی

Word

سؤز

استانبولجا- فارسیجا (ترکی استانبولی به فارسی)

Ad durumu	حالت فاعلی
Açık hece	هجای باز
Ağızsıl ünlü = ağız ünlüsü	واکه ی دهانی
Akıcı ünsüz	همخوان روان
Anlam bilimi	معناشناسی
Anlam daralması	محدویت معنایی
Anlam değişmesi	تحول معنایی
Anlam genişlemesi	گسترش معنایی
Art damak	پسکام
Avurt ünsüzü	همخوان کناری (همخوان " ل ")
Bağlaç	حرف ربط
Belirtme durumu	مفعول (مفعول بیواسطه / مفعول رایی)
Benzeşme	همگونی
Benzeşmezlik	ناهمگونی

Biçim birimi	تکواژ، واژک
Bükünlü diller	زبان های تصریفی
Çift dudak	(همخوان) دولبی
Çıkma durumu	مفعول ازی
Dar ünlü	واکه ی بسته
Dönüşme	همگونی
Dudaksıl	(همخوان) لبی
Düz ünlü	واکه ی گسترده
Diş eti ünsüzü	همخوان لثوی
Diş eti damak ünsüzü	همخوان لثوی - کامی
Diş dudak ünsüzü	همخوان لبی - لثوی
Diş ünsüzü	همخوان دندانی
Dil bilgisi	دستور زبان
Dil bilimi	زبان شناسی
Damak	کام

Damaksı = damaksıl

(همخوان) کامی

Ek

وند (پیشوند، میانوند، پسوند)

Engel

گرفتگی، بست، بندش، مانع

Fiilimsi (eylemsi)

گروه فعلی ناخود ایستا

Fışılı

(همخوان) صفیری

Geniş ünlü

واکه ی باز

Geniz

حفره ی بینی، خیشوم

Genizsi

خیشومی

Geniz ünsüzü

همخوان خیشومی

Gerileyici benzeşme

همگونی پسرو (پسگرا)

Gırtlak

چاکنای

Gırtlaksı

چاکنایی

Gırtlak ünsüzü

همخوان چاکنایی

Göçüşme

قلب

Hece

هجا

Harf

حرف

Ilerileyici benzeşme

همگونی پیشرو (پیشگرا)

Ince ünlü

واکه ی پیشین ، پیشربانی

Kalın ünlü

واکه ی پسین ؛ پسربانی

Kalma durumu

مفعول مکانی

Kapalı hece

هجای بسته

kaynaştırma

ادغام

Koryucu ünsüz

صامت (واج) میانجی

Kök

ریشه

Küçük dil

ملازه ، زبان کوچک

Küçük dil ünsüzü

همخوان ملازی

Metatez

قلب

Ön ek

پیشوند

Ön damak

پیشکام

Ötümlü

واکدار ؛ واکبر

Ötümsüz

بیواک

Patlayıcı

(همخوان) انفجاری

Ses

آوا، صوت

Ses bilgi

آواشناسی

Ses bilimi

واجشناسی

Ses dalgaları

امواج صوتی

Ses düşmesi

حذف

Ses kırılgıları (telleri)

تارهای آوا (صوتی)

Sert damak

سختکام

Sızıcı ünsüz

همخوان سایشی (سایواج)

قايىناقلاڤ (فهرست منابع و مآخذ):

- ۱- باقرى، دكتر مھرى؛ مقدمات زبانشناسى؛ دانشگاه تبريز، چاپ دوم، ۱۳۷۱.
- ۲- ترايى، محمد على؛ فرهنگ زبانشناسى؛ چاپ اول، ۱۳۵۷.
- ۳- ثمره، دكتر يدالله؛ آواشناسى زبان فارسى؛ مركز نشر دانشگاهى، چاپ سوم، ۱۳۷۱.
- ۴- حق شناس، دكتر على محمد؛ آواشناسى (فونئتيك)؛ انتشارات آگاه، چاپ سوم، ۱۳۷۱.
- ۵- ريچاد، جك (و مؤلفين ديگر)؛ فرهنگ توضيحي زين شناسى کاربردى لانگمن؛ ترجمه و تاليف: دكتر حسين وثوقى، دكتر سيد اكبر مير حسنى، مركز ترجمه و نشر كتاب، چاپ اول، ۱۳۷۲.
- ۶- فالك، جوليا اس؛ زبانشناسى و زبان؛ ترجمه خسرو غلامعلى زاده، انتشارات آستان قدس رضوى، چاپ سوم، ۱۳۷۲.
- ۷- يول، جورج؛ زبان؛ ترجمه دكتر حسين وثوقى، مركز ترجمه و نشر كتاب، چاپ دوم، ۱۳۷۳.
- ۸- آخوندوف، پروفيسور آغا موسى؛ آذربايجان ديلى نين فونئتيكاسى، باكى، معارف نشرىاتى، ۱۹۸۴.

۹- نوروژی، شاهپور؛ [نامه] آذربایجان ؛ سَس بیلگی سینین درسلری؛
(88-69 ساییلاری).